Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Sjette Afdeling)

1. september 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement – artikel 267 TEUF – notarfuldmægtig – begrebet »ret« – kriterier – afvisning af anmodningen om præjudiciel afgørelse«

I sag C-387/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af en zastępca notarialny w Krapkowicach (notarfuldmægtig i Krapkowice, Polen) ved afgørelse af 3. august 2020, indgået til Domstolen den 12. august 2020, i sagen anlagt af

OKR

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne C. Toader (refererende dommer) og N. Jääskinen,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet at træffe afgørelse ved begrundet kendelse i overensstemmelse med artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement,

afsagt følgende

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 22 og 75 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (EUT 2012, L 201, s. 107) (herefter »arveforordningen«).

* Processprog: polsk.

2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en sag anlagt af OKR, som er ukrainsk statsborger med bopæl i Polen og medejer af en beboelsesejendom beliggende på denne medlemsstats område, til prøvelse af det afslag, som en zastępca notarialny w Krapkowicach (notarfuldmægtig i Krapkowice, Polen) (herefter »notarfuldmægtigen«) gav hende på udarbejdelsen af et notartestamente, der indeholdt en bestemmelse om, at det var ukrainsk lov, der skulle anvendes ved behandlingen af den i hovedsagen omhandlede arv.

Retsforskrifter

Arveforordningen

3 Arveforordningens artikel 22 med overskriften »Lovvalg« bestemmer i stk. 1 og 2:

»1. En person kan vælge, at det er loven i den medlemsstat, hvor den pågældende er statsborger på det tidspunkt, hvor valget træffes, eller på dødstidspunktet, der skal anvendes ved behandlingen af hele arven efter vedkommende.

En person, der har flere statsborgerskaber, kan vælge loven i en hvilken som helst af de stater, hvor den pågældende er statsborger på det tidspunkt, hvor valget træffes, eller på dødstidspunktet.

2. Lovvalget skal være udtrykkeligt og indeholdt i en erklæring i form af en dødsdisposition eller fremgå af en sådan dispositions bestemmelser.«

4 Denne forordnings artikel 75 med overskriften »Forholdet til gældende internationale konventioner« bestemmer i stk. 1, at »[d]enne forordning [ikke berører] anvendelsen af internationale konventioner, som en eller flere medlemsstater er parter i på tidspunktet for denne forordnings vedtagelse, og som vedrører områder, der er omfattet af denne forordning«.

Polsk ret

5 Artikel 81 i ustawa Prawo o notariacie (lov om notarer) af 14. februar 1991 (Dz. U. nr. 22, pos. 91) fastsætter i den affattelse, der finder anvendelse i hovedsagen (herefter »notarloven«), at »[n]otaren er forpligtet til at afslå at foretage en ulovlig notariel handling«.

6 Denne lovs artikel 82 bestemmer:

»Den person, der får afslag på udførelsen af en notariel handling, oplyses om adgangen til at klage over dette afslag og om de nærmere regler herfor. Denne person kan inden en uge fra datoen for afslaget på udførelsen af den notarielle handling skriftligt anmode om at få meddelt begrundelsen for afslaget. Notaren udfærdiger begrundelsen inden en uge fra datoen for modtagelsen af anmodningen.«

7 Den nævnte lovs artikel 83 har følgende ordlyd:

»1) Enhver berørt person kan inden en uge fra datoen for meddelelsen af begrundelsen for afslaget eller, såfremt vedkommende ikke har indgivet anmodningen inden den foreskrevne frist for at få meddelt begrundelsen for afslaget, fra datoen for meddelelsen af afslaget anlægge en klagesag til prøvelse af afslaget på udførelse af en notariel handling ved Sąd Okręgowy [(regional

domstol, Polen)] i den retskreds, hvori den notar, der gav afslag på at udføre den notarielle handling, har sit forretningssted. Sagen anlægges ved den nævnte notars mellemkomst.

1a) Den i stk. 1 nævnte notar har pligt til at fremme sagen inden en uge og ud over klagen at forelægge sit eget synspunkt for retten såvel som for den berørte person, medmindre notaren allerede har udfærdiget og meddelt denne sin begrundelse for afslaget.

1b) Retten behandler sagen i et retsmøde under behørig iagttagelse af bestemmelserne i Kodeks postępowania cywilnego [(den civile retsplejelov)] om sager, der ikke er tvistige.

2) Notaren kan udføre den notarielle handling, hvis vedkommende vurderer, at klagen er legitim, og fremmer i så fald ikke klagesagen.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

8 OKR henvendte sig til notarfuldmægtigen vedrørende oprettelse af et notartestamente indeholdende en bestemmelse om, at det var ukrainsk lov, der skulle anvendes ved behandlingen af den i hovedsagen omhandlede arv.

9 Den pågældende notarfuldmægtig nægtede på grundlag af arveforordningens artikel 22 og 75 og umowa bilateralna o pomocy prawnej w stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (den polsk-ukrainske bilaterale aftale om juridisk bistand og juridiske forhold i civile og strafferetlige sager) af 24. maj 1993 at oprette et sådant dokument.

10 OKR anlagde ved notarfuldmægtigens mellemkomst klagesag til prøvelse af afslaget på udarbejdelsen af det ønskede dokument ved Sąd Okręgowy w Opolu (den regionale domstol i Opole, Polen) i henhold til notarlovens artikel 83, stk. 1.

11 I forbindelse med den foreliggende sag har notarfuldmægtigen gjort gældende, at han i første instans skal kontrollere den beslutning om afslag, hvorved han lagde til grund, at det ønskede dokument var ulovligt. Han har imidlertid anført, at han ikke er i stand til effektivt at foretage denne kontrol, hvis han i en sag som den foreliggende, hvis hovedgenstand er fortolkningen af EU-retten, ikke kan forelægge Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse.

12 For så vidt angår hans kvalificering af sig selv som en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF har notarfuldmægtigen i det væsentlige anført, at notaren er et upartisk og uafhængigt organ i henseende til de parter, som anmoder ham om at oprette et notardokument, at den retsbeskyttelse, som han sikrer, er af bindende karakter, og at den kontrol, som han foretager af sit afslag på at udføre en notariel handling, ligeledes har permanent karakter.

13 Under disse omstændigheder har notarfuldmægtigen besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 22 i [arveforordningen] fortolkes således, at en person, der ikke er unionsborger, også har ret til at pege på den nationale lov i sit hjemland, som den lov, der skal finde anvendelse på alle spørgsmål vedrørende arv?

2) Skal artikel 75, jf. artikel 22, i [arveforordningen] fortolkes således, at i en situation, hvor en bilateral aftale, der gælder mellem en medlemsstat og et tredjeland, ikke fastsætter bestemmelse om lovvalg i en arvesag, men angiver den lov, der skal finde anvendelse på arveretlige spørgsmål, kan en statsborger i et sådant tredjeland, der er bosiddende i en medlemsstat, der er bundet af denne bilaterale aftale, træffe et lovvalg?

   Og nærmere bestemt:

   – Skal en bilateral aftale med et tredjeland udtrykkeligt udelukke muligheden for at vælge en bestemt lov, og ikke kun regulere lex successionis ved anvendelse af objektive faktorer for tilknytning, for at dens bestemmelser skal anses for at finde anvendelse forud for artikel 22 i [arveforordningen]?

   – Skal friheden til at vælge den lov, der skal finde anvendelse på arveretlige spørgsmål, og til at gøre kun en enkelt lov anvendelig ved at foretage et lovvalg – i det mindste i det omfang, som EU-lovgiver har foreskrevet i artikel 22 i [arveforordningen] – anses for at udgøre et af de principper, der ligger til grund for det retlige samarbejde på det civil- og handelsretlige område inden for EU, og som der ikke kan ses bort fra, selv i tilfælde af, at bilaterale aftaler med tredjelande, der går forud for [arveforordningen], finder anvendelse?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

14 Ved afgørelse truffet af Domstolens præsident den 2. oktober 2020 efter at have hørt generaladvokaten og den refererende dommer blev der fremsendt en anmodning om oplysninger til notarfuldmægtigen. Denne blev således anmodet om at præcisere visse oplysninger vedrørende sine funktioner i forbindelse med den i hovedsagen omhandlede sag med henblik på at fastslå, om han i det foreliggende tilfælde udgør en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF.

15 I sit svar af 16. oktober 2020 har notarfuldmægtigen om sin egenskab af udenforstående i forhold til sąd okręgowy (regional domstol) anført, at parterne i den nævnte sag ikke betegnes som »sagsøger« og »sagsøgt«, men som »sagens parter«. Med hensyn til, om notaren anerkendes som en af »sagens parter« eller ej, varierer praksis såvel mellem de forskellige regionale domstole som mellem de forskellige dommerkollegier i en given afdeling ved disse domstole. Under alle omstændigheder har notarfuldmægtigen gjort gældende, at selv om en notar anerkendes af domstolen som en af »sagens parter«, har han som juridisk aktør ligeledes en rolle, der er bestemt af hans status som medlem af et »erhverv, der bygger på offentlighedens tillid«, og har pligt til at handle i samfundets interesse og være uafhængig og upartisk.

16 Notarfuldmægtigen har med hensyn til sin interne uafhængighed og sin egenskab af »udenforstående« i forhold til den myndighed, der træffer den afgørelse, som kan være genstand for et søgsmål, anført, idet han har støttet sig på henholdsvis dom af 21. januar 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, præmis 61), og dom af 16. september 2020, Anesco m.fl. (C-462/19, EU:C:2020:715, præmis 40), at han på intet trin af udøvelsen af den forebyggende retspleje behandler en sag, hvori han er part, og at han på intet tidspunkt har en egen interesse i denne sags afgørelse, idet en overtrædelse af pligten til at være upartisk er en alvorlig disciplinær forseelse. Der er nemlig tale om supplerende procedurer til beskyttelse af retsstaten, ifølge hvilke den myndighed, der har ansvaret for sagen, ikke har samme status som sagens parter.

17 Endvidere har notarfuldmægtigen gjort gældende, at selv om princippet om frit valg af notar med henblik på oprettelse af et notardokument gælder for alle arvesagens parter, skal klagen over notarens eventuelle afslag på at udarbejde det ønskede dokument nødvendigvis indgives til den notar, som er ophavsmand til dette afslag, og som har pligt til at træffe de foranstaltninger, der er fastsat i notarlovens artikel 83, stk. 1a og 2.

Formaliteten med hensyn til anmodningen om præjudiciel afgørelse

18 I henhold til artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement kan Domstolen, når det er åbenbart, at den ikke har kompetence til at behandle en sag, eller at en anmodning eller en stævning må afvises, til enhver tid efter at have hørt generaladvokaten beslutte at træffe afgørelse ved begrundet kendelse uden at fortsætte sagens behandling.

19 Der er grundlag for at anvende denne bestemmelse i den foreliggende sag.

20 Det følger af Domstolens faste praksis, at proceduren efter artikel 267 TEUF er et middel til samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, som giver Domstolen mulighed for at forsyne de nationale retter med de elementer vedrørende fortolkningen af EU-retten, som er nødvendige for, at de kan afgøre den for dem verserende tvist (kendelse af 25.4.2018, Secretaria Regional de Saúde dos Açores, C-102/17, EU:C:2018:294, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

21 Heraf følger, at for at kunne forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål skal det organ, der forelægger et præjudicielt spørgsmål, kunne kvalificeres som en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF, hvilket det tilkommer Domstolen at efterprøve.

22 For at bedømme, om det organ, der forelægger en sag, er en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF – et spørgsmål, som alene skal afgøres på grundlag af EU-retten – tager Domstolen en hel række forhold i betragtning, bl.a. om organet er oprettet ved lov, har permanent karakter, virker som obligatorisk retsinstans, anvender en kontradiktorisk sagsbehandling, træffer afgørelse på grundlag af retsregler, og om det er uafhængigt (dom af 16.2.2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

23 For at afgøre, om det berørte nationale organ skal kvalificeres som en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF, er det desuden nødvendigt at undersøge den særlige karakter af de funktioner, det udøver i den specielle lovgivningsmæssige sammenhæng, hvori det forelægger spørgsmål for Domstolen, med henblik på at afklare, om der verserer en tvist for dette organ, og om det skal træffe afgørelse i en sag, der skal afsluttes med en retsafgørelse (jf. i denne retning dom af 16.2.2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

24 Et forelæggende organ kan, når det ikke skal afgøre en tvist, nemlig ikke anses for at udøve dømmende myndighed, uanset om det opfylder de øvrige betingelser i henhold til Domstolens praksis (dom af 14.6.2001, Salzmann, C-178/99, EU:C:2001:331, præmis 15, og kendelse af 24.3.2011, Bengtsson, C-344/09, EU:C:2011:174, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).

25 I den foreliggende sag fremgår det imidlertid af samtlige sagens akter, at notarfuldmægtigen ikke skal afgøre en tvist og ikke skal træffe en retsafgørelse, hvorfor han ikke varetager retslige funktioner.

26 I medfør af notarlovens artikel 81 skal notaren nemlig vurdere lovligheden af det notardokument, som han anmodes om at oprette, og hvis han vurderer, at dette dokument ikke er i overensstemmelse med loven, afslår han at oprette det. Ifølge artikel 83, stk. 1, kan dette afslag indbringes for de almindelige domstole som en klagesag, der anlægges ved den notars mellemkomst, som gav afslaget. I denne første fase af proceduren udøver notaren kontrol med sin egen beslutning om afslag.

27 Som det fremgår af notarlovens artikel 83, stk. 1a og 2, og som den polske regering har bekræftet i sine skriftlige bemærkninger i forbindelse med klagen over notarens afslag på at oprette det ønskede dokument, vælger denne notar enten at oprette notardokumentet og berigtige sin beslutning om afslag, hvis han vurderer, at klagen er begrundet, eller at fastholde sit synspunkt og henvise sagen til sąd okręgowy (regional domstol), idet han forelægger den sit synspunkt, for at denne domstol kan afgøre tvisten.

28 Den nævnte notar træffer følgelig ingen retsafgørelser, hverken når han bekræfter sin beslutning om afslag, eller når han vurderer, at klagen er begrundet.

29 Således som Europa-Kommissionen har anført i sine skriftlige bemærkninger, har muligheden for at berigtige beslutningen om afslag ikke de træk, der karakteriserer en procedure, som skal afsluttes med en retsafgørelse. I forbindelse med den i denne kendelses præmis 26 og 27 beskrevne vurdering foretager notaren nemlig en kontrol med sin egen beslutning vedrørende lovligheden af et notardokument, f.eks. det, som sagsøgeren i den sag, der er anlagt for de almindelige domstole, anmodede om, idet han tager hensyn til de argumenter, som denne sagsøger har fremført efter den nævnte beslutning om afslag.

30 Konstateringen af, at notaren i Polen ikke udøver en retslig funktion, drages ikke i tvivl af det forhold, at denne notar ifølge polsk retspleje handler i sin egenskab af »førsteinstansmyndighed«. Som anført i denne kendelses præmis 22 vedrører spørgsmålet om, hvorvidt et forelæggende organ er en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF, alene EU-retten, uden at der tages hensyn til nationale kvalificeringer i denne henseende. Det fremgår endvidere af sagsakterne, at når notaren kontrollerer sin beslutning om afslag på at oprette et notardokument, er det ikke, fordi han har fået forelagt en tvist, men fordi han på ny skal kontrollere, om anmodningen om oprettelse af et sådant dokument opfylder de betingelser, der er fastsat i lovgivningen om oprettelse af det ønskede notardokument. Denne mellemliggende procedure har karakter af en administrativ klage, i forbindelse med hvilken notaren skal genoverveje sin egen beslutning og i givet fald oprette det ønskede notardokument, inden der anlægges sag ved en domstol.

31 Denne konstatering drages heller ikke i tvivl af det forhold, at arveforordningen i artikel 3, stk. 2, præciserer, at begrebet »ret« i denne forordnings forstand ikke alene omfatter de judicielle myndigheder, men ligeledes alle andre myndigheder og juridiske aktører med kompetence i arvesager, som udøver en retslig funktion, og som opfylder visse betingelser, som er opregnet i samme bestemmelse (dom af 16.7.2020, E. E. (Retslig kompetence og den lovgivning, der finder anvendelse på arv), C-80/19, EU:C:2020:569, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis), eftersom begrebet som defineret i den nævnte forordnings artikel 3, stk. 2, skal forstås bredere end det samme begreb som omhandlet i artikel 267 TEUF.

32 Notaren foretager endvidere ikke den nævnte kontrol af beslutningen om afslag i egenskab af »udenforstående« i forhold til den myndighed, som har truffet den omtvistede afgørelse, hvilket er afgørende for, at det pågældende organ kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF i overensstemmelse med Domstolens faste praksis (dom af 21.1.2020, Banco de

Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis, og af 16.9.2020, Anesco m.fl., C-462/19, EU:C:2020:715, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis). Denne fortolkning modsiges ikke af det forhold, at notaren, selv når han anerkendes af den berørte domstol som en af »sagens parter«, ifølge notarfuldmægtigen har en rolle som medlem af et erhverv, der bygger på offentlighedens tillid, hvorfor han stadig har pligt til at handle i samfundets interesse.

33 For så vidt angår notarfuldmægtigens argument om, at en notar kun effektivt kan varetage den kontrolfunktion, som er tillagt ham, såfremt han i en sag, hvis hovedgenstand er anvendelsen af EU-retten, har lov til at forelægge et præjudicielt spørgsmål, er det desuden fast retspraksis, at adgangen til domstolsprøvelse af afgørelser gør det muligt at sikre effektiviteten af ordningen med præjudiciel forelæggelse, således som den er fastsat i artikel 267 TEUF, og den ensartede fortolkning af EU-retten, som denne bestemmelse har til formål at sikre (jf. i denne retning dom af 31.1.2013, Belov, C-394/11, EU:C:2013:48, præmis 52).

34 På baggrund af samtlige ovenstående betragtninger kan notarfuldmægtigen i forbindelse med den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse ikke anses for en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF.

35 Følgelig skal den af notarfuldmægtigen indgivne anmodning om præjudiciel afgørelse åbenbart afvises.

Sagsomkostninger

36 Da sagens behandling i henseende til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for det forelæggende organ, tilkommer det dette at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser bestemmer Domstolen (Sjette Afdeling):

Anmodningen om præjudiciel afgørelse indgivet af Zastępca notarialny w Krapkowicach (notarfuldmægtig i Krapkowice, Polen) afvises.

Underskrifter